

УДК 336.14

Г. В. Возняк

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
докторант, ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ В РАМКАХ КЛАСИЧНОЇ ТА НЕОКЛАСИЧНОЇ ТЕОРІЙ

У статті проаналізовано наукові концепції бюджетної політики в контексті еволюції її сутності та чинників формування. Акцентовано увагу на бюджетній політиці розвитку (регіонів) в рамках класичної та неокласичної теорій. Подано систематизацію сучасних концепцій бюджетної політики розвитку в фінансовій науці та їх характеристики.

В результаті дослідження визначено особливості та протиріччя впливу бюджетної політики на економічний розвиток регіону. Доведено, що не існує єдиної, усталеної думки в питаннях впливу відносних обсягів державних видатків на економічний розвиток. Запропоновано подальші дослідження проводити із врахуванням як позитивних, так і негативних наслідків впливу бюджетної політики на економічний розвиток.

Ключові слова: бюджетна політика, розвиток регіону, бюджетні ресурси, видатки, концепції

Voznyak G. FISCAL POLICY DEVELOPMENT IN CLASSICAL AND NEOCLASSICAL THEORIES

The paper analyzes the existing concepts of fiscal policy in the context of its essence and form factors. Focused on the development of fiscal policy (regions) in the framework of classical and neoclassical theories. Systematized concept of fiscal policy development and shows their characteristics.

The study established characteristics and contradictions of the impact of fiscal policy on economic development in the region. Justified by the lack of consensus in matters concerning public expenditure on economic development. Invited to conduct the study, taking into account both positive and negative effects of the impact of fiscal policy on economic development.

Keywords: fiscal policy, regional development, budgets, costs, concepts

Бюджетна політика, як ключова складова фінансової політики, визначає та віддзеркалює масштаби виконання державою своїх функцій та уособлює цілісність процесів формування та ефективного використання бюджетних ресурсів. Науковий інтерес викликають питання бюджетної політики розвитку регіонів в контексті еволюції її сутності, чинників формування та історичного розвитку державних фінансів.

Залежно від стратегії соціально-економічного розвитку країни бюджетна політика може передбачати різний ступінь перерозподілу валового внутрішнього продукту за допомогою бюджету, певний рівень централізації фінансових ресурсів у межах бюджетної системи, посилення чи послаблення регламентації використання бюджетних коштів, пріоритетність бюджетного фінансування тих чи інших заходів, вибір шляхів досягнення збалансованості бюджетних доходів і видатків тощо[1]. Слід зазначити, що на сьогоднішній день в наукових колах не вироблено єдиного бачення щодо оптимальних та граничних рівнів таких індикаторів розвитку як частка перерозподілу ВВП через видатки державного бюджету, дефіциту бюджету, частки державного і гарантованого боргу тощо. А тому видається, що теоретичні засади бюджетної політики та її вплив на регіональний розвиток слід розглядати саме в контексті функціонування економічної моделі держави як суб'єкта такої політики, оскільки без концептуальної визначеності у питаннях бачення місця держави в відносинах «держава-регіони» важко віднайти теоретико-методологічне підґрунтя для стратегії бюджетної політики розвитку регіонів.

Метою статті є систематизація сучасних економічних теорій (класичної та неокласичної) бюджетної політики та визначення її впливу на економічний розвиток регіонів.

Теоретичний аналіз наукового доробку в сфері державних фінансів та бюджетної політики дозволяє виділити три типи концепцій бюджетної політики, які пов'язані з забезпеченням економічного розвитку:

✓ *перший тип* базується на щорічному збалансуванні бюджету, який вважався кінцевою ціллю бюджетної політики;

✓ *другий тип* функціонування бюджетної політики передбачає збалансування бюджету на певний економічний цикл, а не на кожен рік. Сутність цього підходу розкривається ключовими положеннями про те, що уряд здійснює антициклічний вплив з одночасним збалансуванням бюджету. Логіка цієї концепції в тому, щоб свідомо «викликати» дефіцит бюджету, шляхом зниження податків і збільшення витрат і цим самим протистояти падінню виробництва. Зате, при інфляційному зростанні - уряд зменшує видатки і збільшує податки. В результаті держава реалізує антициклічну політику з одночасним збалансуванням бюджету. Зрозуміло, що такі процеси спостерігаються в часовому діапазоні від одного до декілька років, позаяк екстремуми економічного циклу можуть бути різними як за тривалістю, так і за глибиною. Як наслідок – циклічний дефіцит бюджету;

✓ *третій тип* бюджетної політики базується на ідеї існування функціональних фінансів. Основні положення такої концепції наступні: метою державних фінансів є забезпечення збалансованості економіки, а не бюджету; досягнення

макроекономічної рівноваги та зростання може супроводжуватися або стійким позитивним сальдо, або стійким бюджетним дефіцитом. За таких умов збалансованість бюджету не є першочерговим завданням. Цьому є логічні пояснення: за умови піднесення економіки податкові надходження в бюджет зростуть, макроекономічна збалансованість стимулюватиме ріс, як наслідок – дефіцит бюджету буде мінімізовано. Такий тип політики передбачає існування чіткої програми фінансових заходів, контролю за бюджетним дефіцитом та пошуками джерел на його покриття. Реалізація цього типу бюджетної політики дозволяє контролювати оптимальну величину бюджетного дефіциту.

Розвиток наукових концепцій, що розкривають вплив держави на економічний розвиток та доцільність впровадження їх у практику – процес, взаємопов'язаний із загальними законами руху ринкової економіки. Закономірно, що в процесі еволюції суспільства синхронно зі зміною завдань, що постають, змінюється набір функцій* держави (комбінація яких формує різні моделі розвитку), спрямованих на вирішення цих завдань.

Ідейний арсенал бюджетної політики досить значний. В цій статті зупинимось на класичних та неокласичних концепціях, як таких, що найбільше відповідають сучасним завданням дослідження бюджетної політики розвитку країни загалом та регіонів зокрема, а висновки яких матимуть теоретичну та практичну значимість (табл.1).

В даній статті, аналізуючи еволюцію бюджетної політики необхідно зупинити увагу на теоретичних підходах *класичної теорії*. Представники цієї школи, ведучи мову про політику державних витратків та механізми їх розподілу і як наслідок – вплив на розвиток, сповідували важливість мінімального втручання держави в поведінку суб'єктів ринку, обмеження державних витратків і, що найголовніше, формування і виконання збалансованого бюджету. На думку ідеологів концепції «невтручання в економіку», бюджетна політика витрат повинна базуватися на ліберальних принципах, функції держави обмежувалися, а головним регулятором розвитку економіки є ринок. Держава повинна була здійснювати функції «нічного сторожа» - охороняти мир, власність, правосуддя, при цьому не відіграючи керівної ролі в суспільному виробництві[2, с.146].

Ключова ідея А. Сміта про «невидиму руку», що веде індивідів (через прагнення до особистого збагачення) до загального блага, лягла в основу сучасної теорії добробуту. Сміт, розвиваючи ліберальну концепцію «спонтанного порядку», був жорстким противником централізації влади, що існувала в аграрній економіці, вважав, що державний сектор має бути мінімальним. Обов'язком держави є «заснування і утримання таких суспільних установ і

таких громадських робіт, які, будучи, можливо, в найвищій мірі корисними для широкого суспільства загалом, не можуть, однак, своїм прибутком відшкодувати витрати окремої людини або невеликої групи людей; тому не можна очікувати, щоб приватна особа або невелика група приватних осіб засновувала їх або утримувала»[3, с.258-259]. Мінімальне втручання держави в економіку країни послужило поштовхом до промислової революції, яка відбулася в таких країнах як Англія, Бельгія, Шотландія, Швейцарія.

Погляди Сміта пізніше поділяв англійський економіст Дж. Мілль (ідеолог «податкової теорії послуг», згідно якої кожна людина повинна віддати державі частину свого доходу в обмін на отримані суспільні блага і цим самим встановив чітку залежність між податковими надходженнями та державними видатками), який вважав, що уряди держав за загальною згодою, повинні виконувати певні функції, які б слугували спільним інтересам (напр. карбування монет, будівництво вулиць, складання карт, зведення дамб). При чому ці функції не мають єдиного обґрунтування, окрім міркувань практичної доцільності і, тому немає єдиного правила для обмеження втручання уряду[3, с.147-148].

Роль бюджету, державних фінансів та і особливості бюджетної політики загалом в кінці XIX — на початку XX століття було переосмислено в силу відкриття принципу «оптимальності» Парето*, який дав змогу змінити концептуальний підхід до державних фінансів як механізму обміну благами між державою і громадянами та змусив переглянути роль фінансової (бюджетної) політики держави, щоб вона враховувала інтереси не тільки влади (держави), а й усіх громадян. На думку представників Лозанської школи, суперечності в суспільстві загострюються, що призводить до посилення кризових явищ, коли фінансова система працює в інтересах вузького кола осіб, які мають доступ до розподілу й використання фінансових ресурсів держави[4, с.13-19].

Нова економічна школа, започаткована німецькими вченими М. Вебером, А. Вагнером та Г. фон Шмоллером в 80-х роках XIX століття, сповідувала ідеї економічного розвитку держави, який перебуває в прямій залежності від державних витрат. Вагнер, як яскравий представник школи державного соціалізму (об'єднує постулати економічної науки та соціальної політики) є основоположником концепції *фіскальної економіки*, яка говорить про те, що «економічні функції держави та її втручання в економіку визначаються місцем та часом»[5]. На думку Вагнера, фіскальна економіка (чи публічний бюджет) включає в себе ту економічну діяльність, яку повинна вести держава для отримання та використання ресурсів чи фондів, необхідних для надання суспільних послуг. Особливістю фіскальної економіки є здатність забезпечувати країну необхідними доходами та здійснювати їх використання.

* Під функціями держави автор розуміє ключові напрями діяльності держави, зумовлені її завданнями та цілями у сфері управління економікою та суспільством у певних формах та за допомогою певних методів.

* Згідно з яким максимізація суспільного добробуту досягається за умови, що прагнення до поліпшення добробуту однієї групи людей не повинне водночас призводити до погіршення добробуту інших

Еволюція сучасних концепцій бюджетної політики розвитку у фінансовій науці

Етап	Представники вчення	Характеристика концепції
1	2	3
XVIII ст.	<i>Класична політекономія</i> (А. Сміт, Д. Рікардо, Д. Мілль, Ж. Сей, Е.Селігмен)	Закладено фундаментальні основи політики державних доходів та видатків, запропоновано механізм їх розподілу. Концепція ґрунтувалася на ліберальних принципах невтручання держави в економіку, збереження вільної конкуренції. Ринок - головний регулятор економіки.
Кінець XIX – початок XX ст.	<i>Німецька школа</i> (М. Вебер, А. Вагнер, Г. фон Шмоллер)	Вперше запропоновано закон Вагнера, згідно якого економічний розвиток держави залежить від частки державних витрат. Згідно гіпотези Вагнера, основні причини зростання - це збільшення витрат на державне управління, забезпечення законності й порядку, а також на регулювання економічної діяльності у процесі розвитку суспільства; еластичність попиту на культурну та благодійну діяльність держави по доходу більше одиниці (перевищення такого попиту щодо зростання доходів); економічний розвиток супроводжується зростанням промислових монополій, що потребує посиленого державного контролю.
20-50рр. XX ст.	<i>Кейнсіанська концепція</i> (Дж. М. Кейнс)	Кейнсіанська модель бюджетної політики передбачала активну дію уряду, спрямовану на розширення сукупного попиту в період кризових спадів і його обмеження у фазі економічного піднесення. Бюджетна політика була головним інструментом регулювання економіки. Вперше було запропоновано ідею зростання державних витратів, джерелом фінансування яких були позики.
Друга половина XX ст.	<i>Неокейнсіанська течія</i> (американська гілка: А. Хансен, Е. Домар, С. Харріс; європейська гілка: Р. Харрод, Дж. Хікс, Ф.Перу)	Відстоюють ідею циклічного балансування державного бюджету його довгострокового програмування. Запропонували та обґрунтували доцільність не лише національної, а й міжнародної бюджетної політики. Розробили концепцію «дефіцитного фінансування», яке опиралося на «бюджетне накачування» та «компенсуючий бюджет».
50-70 рр. XX ст.	<i>Кембріджська школа /Неокласична концепція</i> (А. Маршал, А. Пігу, У. Джевонс)	Систему ринкових відносин розглядають як найбільш ефективну форму господарювання, що створює сприятливі умови для економічного розвитку. В основі концепції – саморегулювання економіки та обмежене державне втручання. Виконання функцій держави проявляється в реалізації її соціальної політики.
50-80-і рр. XX ст. – початок XXI ст.	<i>Неоліберальна концепція</i> (В. Ойкен, Л. Ерхард, Л.фон Мізес, І.Фішер, Ф.-А. фон Хайек, М. Фрідмен)	Вирішальним фактором економічного зростання та суспільного відтворення є гроші та справедливий розподіл доходу. Прихильники даної концепції вважали, що держава повинна не допускати значних розбіжностей в доходах окремих соціальних груп. Забезпечити добробут та зростання можна шляхом здійснення контролю над грошовою масою. Стверджували, що соціальна політика держави веде до де мотивації господарської діяльності, допускали податкове та бюджетне регулювання.
Кінець XX ст.	<i>Інституційна концепція</i> (Дж. Кларк, Д. Гелбрейт, П. Самуельсон, Д. Норт, О. Уільямсон, Г. Стіглер)	Теорія заснована на діяльності незалежних інститутів в області прийняття економічних рішень. Держава – це реальна сила, здатна стримувати негативні процеси в соціальній сфері. Прихильники цього напрямку визначили формальний і неформальний інститут бюджетної політики.

Примітка. Складено автором з використанням [1-16]

Існування залежності між рівнем економічного розвитку та розміром державного сектора в індустріальних економіках, лягло в основу фундаментальної гіпотези (закону Вангнера), згідно з якою промисловий розвиток супроводжується зростанням частки державних витрат у валовому національному продукті. Зростання витратів, згідно даної концепції, пояснюється наступними чинниками[6]:

а) *соціально-політичним* – історичне розширення соціальних функцій держави вимагає збільшення витрат на державне управління, забезпечення законності й порядку, а також на регулювання економічної діяльності у процесі розвитку суспільства;

б) *економічним* - еластичність попиту на культурну та благодійну діяльність держави по доходу більше одиниці (перевищення такого попиту щодо зростання доходів);

с) *історичним* – держава для фінансування непередбачуваних витратів вдається запозичень, які призводять до зростання державного боргу та проценті по його обслуговуванню.

Активна участь держави в управлінні економікою здатна забезпечити максимальну зайнятість та економічне зростання. Ця гіпотеза лежить в основі

кейнсіанської концепції, запропонованої англійським економістом, фундатором сучасної макроекономіки Дж. М. Кейнсом, яка набула широкого визнання в 50-х роках XX століття[7,с.494]. Теорія державного регулювання економіки (в науці - кейнсіанство) пояснює дії уряду, зумовлені необхідністю втручання в циклічний розвиток економіки за допомогою певних фінансових інструментів. Особливе значення відводиться бюджетній політиці та її інструментам – податкам і бюджету.

Теоретичне підґрунтя сучасної бюджетної політики базується на фундаментальній ідеї Дж. Кейнса, суть якої зводиться до того, що зріла капіталістична економіка не спроможна ефективно використовувати наявні в неї господарські ресурси, а тому потребує державного регулювання. Принцип податкової політики полягає у максимізації податкового навантаження з метою вилучення надлишкових заощаджень, які трансформуються в інвестиції[8]. Кейнсіанська модель передбачала активну дію уряду, спрямовану на розширення сукупного попиту в період кризових спадів і його обмеження у фазі економічного піднесення. Головним інструментом такого регулювання були визнані бюджетна політика - податки і державні видатки, бюджетний дефіцит, а також інструменти грошово-

кредитної політики, яка проводилася центральними банками (регулювання процентних ставок і банківських резервів, операції на відкритому ринку). Відповідно до кейнсіанських ідей, грошово-кредитна політика мала пристосовуватися до бюджетного механізму регулювання і доповнювати його[9].

На думку вченого, держава засобами бюджетної політики повинна виконувати функцію стабілізації економіки, а тому пріоритетне значення мала не проблема збалансованості бюджету, а збалансованість економіки загалом. Дж. М. Кейнс активну участь держави в економічному житті вважає об'єктивною необхідністю, а пов'язане з цим розширення функцій уряду – єдиним практично можливим засобом «уникнення повної руйнації існуючих економічних форм та як умову успішного функціонування приватної ініціативи»[7, с.455].

Видається, що теорія бюджетної політики регіонального розвитку і сьогодні опирається на принципи кейнсіанства в частині висловлених сумнівів щодо здатності конкурентного ринкового механізму без втручання держави відновлювати економічну рівновагу. При цьому роль держава не варто недооцінювати. Сучасні концепції регіонального розвитку, для яких бюджетна політика є забезпечуючою структурною складовою, опираються на фундаментальні положення теорії Кейнса при обґрунтуванні, для прикладу, завдань держави в частині мінімізації асиметрій в рівнях розвитку окремих регіонів. Вважається, що держава може і мусить втручатися у вирішення таких задач, використовуючи інструменти бюджетної політики (бюджетні інвестиції, систему трансфертів, державні цільові програми, в тому числі програми подолання репресивності територій і т.і.), при цьому на сучасному етапі бюджетна політика повинна слугувати середньо та довгостроковим цілям розвитку.

Попри чималі дебати навколо кейнсіанської моделі державного регулювання, вона була багато років загально визнаним теоретичним обґрунтуванням стабілізаційної та антициклічної політики держави.

Зростання соціальних витрат, високий рівень безробіття, бюджетні дефіцити, нагромадження державного боргу, послаблення грошово-кредитної політики – чинники, які послужили вагомим поштовхом до зміни економічної і політичної ситуації в 60-70-х роках ХХ ст. та спричинили серйозні макроекономічні проблеми. Так, вже на початку 1970-х років з'являються ознаки уповільнення темпів зростання, повсюдна економічна лібералізація, бюджетна політика в силу галоупуючого зростання державних витрат та появу хронічних бюджетних дефіцитів, все частіше набуває інфляційного характеру. У середині 70-х років ХХ ст. в економіці більшої розвинутих капіталістичних країн спостерігалися ознаки стагнації, тобто одночасного вияву стагнації у виробництві та глибокої інфляції[9]. Зазначене спонукало до пошуку нової моделі бюджетної політики та механізмів регулювання економіки, рівно як і доцільність переосмислення кейнсіанської моделі розвитку.

Зазначене послужило поштовхом до виникнення сучасного кейнсіанства – *неокейнсіанська* (в науці отримала назву неокласичної теорії) концепція економічного зростання (70-90-і роки ХХ ст.), яка базується на теорії акселератора. Прихильники даної течії піддали сумніву деякі положення теорії Кейнса. Ключовою ідеєю неокласичного підходу до моделі розвитку країни стає забезпечення динамічної рівноваги (економічний розвиток без криз і безробіття). Інша теза, що посідала не менш важливе місце в даній теорії – це теоретичне обґрунтування циклічних коливань. В наукових колах в неокейнсіанстві прийнято виділяти два напрями: американський та європейський. Найбільш яскравим послідовником вчень Кейнса був французький економіст А.Афтальоп, який запропонував принцип акселератора, суть якого розкривається тезою про те, що зростання доходів може провокувати зростання інвестицій. Такі економічні моделі прагнули обґрунтувати оптимальний рівень нагромадження, який би дозволив забезпечити зростання. Значний внесок в обґрунтування концепції економічного зростання внесли англієць Р. Харрод і американець Л. Домар, які розробляли свої моделі окремо, але в кінцевому підсумку отримали майже однакові результати.

Недооцінка інфляційного чинника і зростання соціальних витрат в кінці 60-х років ХХ століття призвела до серйозних проблем, пов'язаних із зростанням дефіциту бюджету та нагромадженням державних боргів. Саме в цей період набуває поширення теорія «суспільного добробуту», яка була завжди популярною, інколи вона зводилась у ранг соціальної політики урядів, але ніколи не була абсолютно визначеною[10]. Представники неокласичної *кембріджської* школи А. Маршалл (1842-1924), Ф. Еджуорт (1845-1924), А. Пігу (1877-1959) відстоювали доцільність лібералізації економіки, причому система ринкових відносин, на їх думку, вважалась найбільш ефективною формою господарювання, котра забезпечувала сприятливі умови для розвитку. Здатність ринкової системи до саморегулювання та обмеження державного втручання – ключові положення неокласичної концепції розвитку економіки.

Ознаками держави загального добробуту були масштабні процеси перерозподільного характеру. Особливістю бюджетної політики держави цієї доби було те, що значна частина валового національного продукту акумулювалася в бюджеті за допомогою прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб і спрямовувалася на фінансування найважливіших суспільних потреб, при чому домінували ті, які мали соціальне спрямування. Відміна фіксованого валютного курсу і повсюдна економічна лібералізація призвели до деформації бюджетної політики, яка з часом набувала інфляційного характеру в силу надмірного зростання державних витрат і появи бюджетних дефіцитів.

Посилення соціальної ролі держави вимагало додаткових коштів, як наслідок вже у 1937 р. у середньому частка державних витрат у ВВП найбільш розвинених країн майже вдвічі перевищила рівень

1913 р. та зросла до 22.8 %, а у 1980 р. відповідний рівень для країн – членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) зріс до 43 %, а у таких країнах, як Бельгія, Нідерланди і Швеція перевищив 50 % ВВП[11]. Заради справедливості додамо, що частка державних витрат у ВВП зросла як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, причому причини та структура таких витрат мали різну природу походження: зростання соціальних видатків; зміцнення позиції «держава добробуту», зростання «ефекту заміщення», зміна інституційних умов; зміна структури потреб домогосподарств та зростання питомої ваги потреб, які задовольняються державою; проведення стабілізаційної політики; збільшення державного боргу та зростання процентних витрат тощо[12].

Такі негативні тенденції вимагали перегляду методів державного регулювання, хоча науковцями було доведено, що зростання частки видатків на фінансування соціальних послуг у видатках бюджету справляє позитивний вплив на економічне зростання, позаяк у секторі суспільних послуг створюється додана вартість, яка прямо збільшує обсяги номінального ВВП[13].

Позитивний вплив соціальних видатків на економічне зростання було підтверджено також низкою емпіричних досліджень, де на основі аналізу статистичних даних по групі 14 країн за період 1970-1990 рр. було зроблено висновок про позитивний вплив на економічне зростання видатків на охорону здоров'я[14-16]. Таким чином, обсяги видатків на соціальну сферу (які є складовою державних витрат) стали ключовою детермінантою державної бюджетної політики.

Таким чином, узагальнення викладеного вище дозволяє стверджувати, що:

- методологічне підґрунтя дослідження бюджетної політики розвитку формують фундаментальні ідеї класичної та неокласичної теорій, які не втрачають своєї актуальності і в наш час, особливо в частині регламентації дій уряду в періоди кризових спадів та його обмеження у фазі економічного піднесення. Питання впливу бюджетної політики на розвиток лежить в площині визначення оптимального рівня перерозподілу ВВП через зведений бюджет держави, що в кінцевому результаті зводиться до вибору однієї з альтернатив: збільшення ролі держави у регулюванні економіки або проведення економічної лібералізації. Такий дуалізм думок з даної проблематики пояснюється множинністю оцінок та підходів;

- в наукових колах не сформовано єдиної, усталеної думки в питаннях впливу відносних обсягів державних видатків на економічний розвиток: результати одних досліджень свідчать про негативний вплив, інших – про те, що державні видатки можуть стимулювати сукупний попит, а отже і зростання ВВП;

- державні видатки інвестиційного характеру доцільно здійснювати за наперед визначеними пріоритетами і збільшувати обсяги до рівня, який

дозволить задовольнити першочергові потреби суспільства;

- концептуальні засади формування бюджетної політики розвитку регіону повинні передбачати визначення її засадничих принципів та напрямів з позиції вирішення поставлених завдань регіонального розвитку і розроблення чітких заходів щодо їх реалізації, враховувати специфіку регіону, реальні економічні та фінансові передумови, а ефективність її визначатиметься тим, наскільки вдало буде поєднано інтереси суб'єктів бюджетної системи та в якій мірі буде проконтрольовано цільовий характер руху бюджетних коштів, позаяк ця детермінанта і забезпечує реалізацію кінцевої мети розвитку та функції держави.

Список використаних джерел

1. Лисяк Л. Концептуальні засади бюджетної політики у сфері державних видатків / Л. Лисяк // Формування ринкової економіки в Україні.- Вип.19.- С.358-364
2. Мілль Дж. Основы политической экономии. – М.: Прогресс, 1981. – Т.3. – С.146
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.:1962. – С.258-259.
4. Лютий І.О. Теоретико-методологічні засади бюджетної політики держави / І.О. Лютий // Фінанси України 2009 р., № 12(169), с. 13-19
5. Вагнер А. Русские бумажные деньги. Исследование народно-экономическое и финансовое: с приложением проекта восстановления металлического обращения. Пер. Н. Бунге. с дополнениями и примечаниями переводчика. – Киев: Унив. типография. – 1871.
6. Афанасьев М.П., Афанасьев Я.М. Методологические и теоретические основы формулировки закона А. Вагнера. Подходы к его тестированию - [Электронный ресурс] – Режим доступа :<http://ecsocman.hse.ru/data/2010/05/11/1213992598/%D0%90%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%8C%D0%B5%D0%B2%2047-70.pdf>
7. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс ; пер. с англ. – М.: Прогресс, 1984. – 494 с.
8. Суторміна В.М., Федосов В.М., Андрущенко В.Л. Держава-податки-бізнес (Із світового досвіду фіскального регулювання економіки). – К.: Либідь. – 1992. – 328с.
9. Федосов В. М. Бюджетна система: підруч. [Текст] / за наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбов. літератури : Тернопіль: Екон. думка, 2012.-871 с.
10. Мельникова В. І., Мельникова О. П., Сідлярчук Т. В., Тур І. Ю., Шведова Г. М. Національна економіка. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 248 с.
11. Гайдар Е. Государственная нагрузка на экономику / Е. Гайдар // Вопросы экономики. — 2004. — № 9. — С. 4–23;
12. Луніна І. Політичні та економічні фактори зміни рівня державних видатків // Економіка України. – 2004. — № 6. – С. 12–19.
13. Lin S.A.Y. Government Spending and Economic and Growth // Applied Economics. – 1994. - №26. – P.83-94.
14. Devarajan S., Swaroop V., Zou H. The composition of public expenditure and economic growth // Journal of Monetary Economics. – 1996. – №37. – P. 313–344;
15. Bloom D., Canning D. and Sevilla, J. The Effect of Health on Economic Growth: Theory and Evidence // NBER Working Paper №8587. – Cambridge MA, 2001;
16. Bleaney M., Gemmell N. and Kneller R. Testing the Endogenous Growth Model: Public Expenditure, Taxation and Growth Over the Long Run // Canadian Journal of Economics. – 2001. – Vol. 34. – №1. – P. 36–57.

References

1. Lysiak, L. "Kontseptualni zasady biudzhetnoi polityky u sferi derzhavnykh vydatkiv" [Conceptual foundations of fiscal policy in public spending]. Formuvannia rynkovoї ekonomiky v Ukraini, no. 19 (2009): 358-364 [in Ukrainian].
2. J. Mill.(1981). *Osnovy polytycheskoy ekonomyy* [Principles of Political Economy]. M.: Progress. Vol.3.
- A. Smith (1962), *Iccledovanya o pryrode y prychnah bogatstva narodov* [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations]. M.
3. Luty I.O. (2009). *Teoretyczne i metodologiczne zasady budzhetnoi polityky derzhavy*. [Theoretical and methodological principles of fiscal policy]. *Finanse Ukrainy*, 12(169), 13-19. [in Ukrainian].
- A. Wagner (1871). *Russian paper money. The study of people's economic and financial: the application of the restoration project of metallic currency*. Trans. N. Bunge. with additions and notes interpreter. - Kiev: Univ. typography.
4. Afanasiev M.P., Afanasiev Y.M. *Metologicheskiye I teoretycheskiye osnovy formulerovky zakona A. Vagnera. Podhody k ego testirovaniyu*. [Methodological and theoretical foundations of the wording of the law A. Wagner. Approaches to testing]. Retrieved from <http://ecsocman.hse.ru/data/2010/05/11/1213992598/%D0%90%D1%84%D0%B0%BD%D0%B0%D1%81%D1%8C%D0%B5%D0%B2%2047-70.pdf> [in Ukrainian].
5. J. Keynes.(1984). *Obschaya teoriya zaynyatosti, procenta I deneg* [The General Theory of Employment, Interest and Money]. M. : Progress.
6. Sutormina V.M, Fedosov V.M, Andruschenko V.L.(1992).*Derzhava-podatky-biznes* [State taxes business (with international experience fiscal adjustment of the economy)]. - K. : Lybed.
7. Fedosov, V. M. *Biudzhetna systema* [Budget System]. Kyiv; Ternopil: Tsentр uchbovoi literatury; Ekonomichna dumka, 2012.
8. Melnykova, V. I., Melnykova, O. P., and Sidliaruk, T. *V. Natsionalna ekonomika* [National economy]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury, 2011.
9. Gaydar, E. "Gosudarstvennaia nagruzka na ekonomiku" [Public burden on the economy]. *Voprosy ekonomiki*, no. 9 (2004): 4-23.
10. Lunina I. (2004). *Politychny ta ekonomichny faktory zminy rivnya derzhavnykh vydatkiv* [Political and economic factors are changes in the level of public expenditure]. *Ekonomika Ukrainy*,6,12-19. [in Ukrainian].
11. Lin, S. A. Y. "Government Spending and Economic and Growth". *Applied Economics*, no. 26 (1994): 83-94.
12. Devarajan, S., Swaroop, V., and Zou, H. "The composition of public expenditure and economic growth". *Journal of Monetary Economics*, no. 37 (1996): 313-344.
13. Bloom, D., Canning, D., and Sevilla, J. "The Effect of Health on Economic Growth: Theory and Evidence". NBER Working Paper, no. 8587 (2001).
14. Bleaney, M., Gemmell, N., and Kneller, R. "Testing the Endogenous Growth Model: Public Expenditure, Taxation and Growth Over the Long Run". *Canadian Journal of Economics*, vol. 34, no. 1 (2001): 36-57.

УДК 332.6:336.22

І. Ф. Коломієць

доктор економічних наук, професор
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України»

А. О. Пелехатий

кандидат економічних наук, молодший науковий співробітник
відділу регіональної фінансової політики
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України»

**НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА
НЕРУХОМЕ МАЙНО, ВІДМІННЕ ВІД ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ**

У статті визначено основні переваги справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки для органів місцевого самоврядування та платників податку. Проаналізовано проблеми сучасної системи оподаткування нерухомості. Визначено основні недоліки справляння платежу до місцевих бюджетів згідно останніх змін до Податкового кодексу України від 28.12.2014 р. Надано пропозиції щодо удосконалення бюджетного законодавства в частині оподаткування майна. Запропоновано доцільність встановлення єдиної податкової ставки із одночасною відміною любого роду податкових пільг при сплаті податку на нерухомість.

Ключові слова: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, місцеві бюджети, територіальні громади, фінансова спроможність, бюджетне та податкове законодавство

Kolomiec I., Pelekhaty A. DIRECTIONS IMPROVED ADMINISTRATION OF IMMOVABLE PROPERTY OTHER THAN LAND

The article outlines the main benefits of collecting the tax on immovable property other than land for local governments and taxpayers. The problems of the modern system of property taxation. The main disadvantages of charging local budgets according to the latest amendments to the Tax Code of Ukraine of 28.12.2014 p. The proposals on improvement of budget legislation regarding property taxation. A feasibility of establishing a single tax rate with simultaneous cancellation of any kind of tax breaks for the payment of property tax.

Keywords: tax on real property other than land, local governments, municipalities, financial capacity, budget and tax legislation